

Det er bedre å lære av en feil enn å gjenta den

Det kan koste mer å håndtere skadene etter en feil enn det koster å forebygge at feilen skjer.

Alle virksomheter skal ha rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge avvik fra helse, miljø og sikkerhetslovgivningen (HMS-lovgivningen). Dette er et krav i regelverket og kan til og med være lønnsomt for din virksomhet.

Hva er et avvik?

Myndighetene definerer avvik på følgende måte: «*Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov*».

Alle hendelser som innebærer brudd på HMS-lovgivningen regnes som avvik. Dette er tilsynsmyndighetenes definisjon, og kan for eksempel dreie seg om manglende eller feil bruk av verneutstyr, forurensende utslipp til vann, luft eller grunn, feil lagring av avfall eller kjemikalier, branntilløp og så videre.

For din virksomhet kan det være fornuftig å utvide definisjonen slik at den også omfatter andre forhold som har betydning for sikker drift. Brudd på viktige prosedyrer, instruksjoner eller rutiner er eksempler på mulige avvik. Også forhold som *kunne* ha ført til et avvik skal vurderes, selv om det gikk bra denne gangen.

Noen hendelser er åpenbart uønskede og skal registreres:

- Alvorlige hendelser som ulykker som har gitt menneskelige, miljømessige eller materielle tap.
Eksempler er arbeidsulykker, arbeidsrelatert sykdom, skader på materiell og miljø, brann, og utslipp.

Andre hendelser er kanskje ikke like åpenbare:

- Nestenulykker som under andre omstendigheter kunne fått verre utfall. Det kan være feil på sikkerhetskritisk utstyr som oppdages i tide, en åpen ventil som lukkes, dårlig emballasje som skiftes ut før det blir lekkasjer med mer.

Hvorfor behandle avvik?

Et godt system for avviksbehandling bidrar til at lovens krav blir oppfylt. God avviksbehandling dreier seg om å finne ut hva som har skjedd, identifisere hvorfor det skjedde, rette opp forholdet og sørge for at det ikke skjer igjen. Det kan bidra til:

- bedre måloppnåelse
- å forhindre at de samme avvikene skjer gang på gang
- å redusere risikoen for uønskede hendelser og tilstander
- et sikrere arbeidsmiljø og et bedre ytre miljø
- høyere produktivitet gjennom redusert driftsstans, sykefravær, svinn og tap
- mer fornøyde medarbeidere

Oversikten over registrerte avvik (uønskede hendelser) er en del av dokumentasjonen som må legges til grunn ved risikoanalysen i egen virksomhet. Et systematisk arbeid for å redusere risiko i virksomheten vil over tid redusere antall avvik og mulige kostnader forbundet med dem, samt bidra til at virksomheten når sine mål.

– Takk for at du sa i fra, det skal vi rette opp!

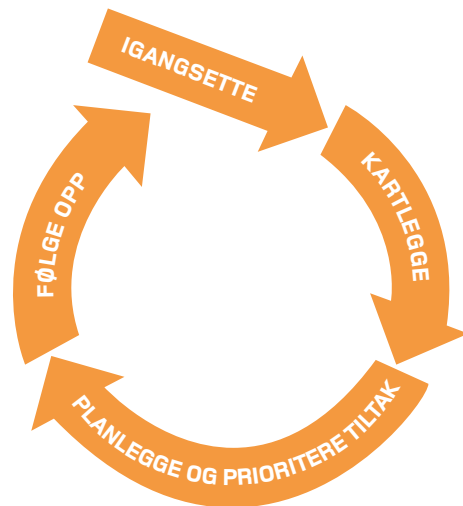
En viktig del av internkontrollen er et levende avvikssystem. For at det skal fungere må man ha en hms-kultur der det ikke bare er godtatt, men forventet, at medarbeiderne på alle nivåer melder fra om avvik. Det må også være en trygghet for at avvikene følges opp og håndteres seriøst.

I enhver virksomhet er det et lederansvar å sørge for at regelverket blir fulgt, også når det gjelder helse, miljø og sikkerhet. Lederen har dermed også hovedansvaret for at et system for å håndtere avvik er etablert og blir fulgt opp. Alle medarbeidere skal bidra til at virksomheten lærer av sine feil.

Evnen til å lære av feil øker dersom dere har et godt system og en felles HMS-kultur i virksomheten for å avdekke, melde og følge opp avvik.

Hvordan skal avviksbehandlingen foregå i din virksomhet?

Arbeidsmetoden for avviksbehandling er lik uansett om det er kvalitetssikring av produkter, tjenester eller HMS-arbeidet. Igangsette er å lage et system, kartlegge er å registrere avvik, planlegge og prioritere er å saksbehandle avvikene, og avslutningsvis må avvik følges opp. Dette er grunnlaget for å etablere et internkontrollsystem og arbeide målrettet og systematisk med HMS-spørsmål.

Hva er avviket?

En medarbeider falt på isen utenfor inngangsdøra til arbeidsplassen sin og brakk beinet. I dette tilfelle er det lett å si at avviket er at hun brakk beinet. Det er en uønsket hendelse at en medarbeider brekker beinet, men er det et avvik?

Ved vurdering av hva som er avvik må man stille seg spørsmål om *hvorfor* gikk det galt? Avviket i vår lille historie er at virksomhetens rutiner for å iverksette strøing av glatt adkomstvei ikke var fulgt. Avviket kan for eksempel uttrykkes slik: Rutinen for sikring mot glatt føre var ikke fulgt. Adkomstveien til lageret var ikke strødd fredag den 13. desember 2013.

Ved opplæring i avvikshåndtering, er det viktig å lære å stille spørsmålet *hvorfor*? Det må til for å finne den egentlige bakenforliggende grunnen til at hendelsen skjedde, og ikke bare den faktiske hendelsen dette resulterte i.

